سرمقاله

جشنواره «سینماحقیقت» و چالش مستندسازی بحران

امیرافشار فتوحی
دبیرتحریریه روزنامه صبا

انتصاب مجدد محمد حمیدی‌مقدم به عنوان دبیر نوزدهمین جشنواره «سینماحقیقت»، فرصتی دوباره برای بازخوانی کارنامه مدیریتی یک رویداد مهم در عرصه سینمای مستند ایران است؛ جشنواره‌ای که طی سال‌های اخیر، با ثبات در مدیریت، نظم در اجرا و گسترش حوزه تأثیرگذاری خود، توانسته جایگاهش را در تقویم فرهنگی کشور تثبیت کند. اما تثبیت یک جایگاه، به معنای توقف در آن نیست. جشنواره اگر می‌خواهد «حقیقت» را در عنوان خود جدی بگیرد، باید گوش شنوایی برای صداهای ناهمگون و نقدهای حرفه‌ای داشته باشد. اکنون که هنوز چند ماهی تا آغاز دوره نوزدهم باقی مانده، زمان مناسبی برای آغاز یک گفت‌وگوی واقعی است؛ گفت‌وگویی که از ستایش صرف فاصله بگیرد و به آسیب‌شناسی بی‌مهابا نیز تن ندهد.

جشنواره سینماحقیقت در سال‌های اخیر بی‌تردید یکی از منظم‌ترین و حرفه‌ای‌ترین رویدادهای سینمایی کشور بوده است؛ از فراخوان دقیق و برنامه‌ریزی شده گرفته تا ترکیب متنوع آثار داخلی و بین‌المللی، کارگاه‌های آموزشی، نشست‌های تخصصی و ایجاد فضای امن برای اکران مستندهایی که گاه در فضاهای دیگر مجال نمایش نمی‌یابند. دبیرخانه این جشنواره توانسته زیر نظر حمیدی‌مقدم، مسیر رشد ساختاری را دنبال کند و به خصوص با دیجیتال‌سازی و نظم اجرایی، از بسیاری جشنواره‌های دولتی دیگر پیشی بگیرد. همین مدیریت باثبات و روشن، بخش مهمی از اعتماد جامعه مستندسازی کشور را به‌دست آورده است. اما همه اینها به این معنا نیست که «سینماحقیقت» امروز بی‌نیاز از بازاندیشی و بازتعریف است. نقدهایی که گاه در گفت‌وگوهای خصوصی مستندسازان شنیده می‌شود و در رسانه‌ها بازتاب نمی‌یابد، باید جدی گرفته شود؛ نه از موضع دفاعی، بلکه از منظر توسعه و ارتقا. برای نمونه، در این سالهای برگزاری جشنواره، برخی مستندسازان از نبود فضای واقعی رقابت در بخش بین‌الملل گلایه دارند؛ برخی دیگر، روند انتخاب داوران را فاقد شفافیت می‌دانند. در حوزه رسانه نیز برخی آثار مهم، پس از جشنواره مسیر مشخصی برای دیده‌شدن نمی‌یابند. حتی در نحوه نمایش آثار، تفاوت‌هایی میان فیلم‌های با مضمون‌های حساس سیاسی با مستندهای اجتماعی یا محیط‌زیستی احساس می‌شود. این نقدها اگر شنیده شوند، پتانسیل تبدیل شدن به نقطه قوت را دارند. از همه مهمتر، اکنون در شرایطی قرار داریم که موضوع مستندسازی از رویدادهای روز، به‌ویژه جنگ تحمیلی دوازده روزه اخیر، اهمیتی دو چندان یافته است. به عنوان پیشنهادی مشخص، می‌توان بخشی ویژه را در جشنواره نوزدهم پیش‌بینی کرد؛ بخشی که فرصتی باشد برای مرور تجربه‌ها، روایت‌های مستقیم، ناتمام یا حتی بازسازی شده این تقابل خشن. چنین بخشی می‌تواند هم آثاری را که موفق به ثبت این روزها شده‌اند پوشش دهد، هم به بررسی نسبت مستندسازی و بحران در روزگار ما بپردازد.

اما در همین‌جا یک واقعیت نیز باید دیده شود: شماری از مستندسازان طی روزهای اخیر تأکید کرده‌اند که در بزنگاه جنگ، با وجود حضور میدانی، امکان تصویربرداری رسمی نداشته‌اند. بسیاری از آن‌ها، به دلیل شرایط امنیتی و تصمیم‌گیری‌های نهادهای مسئول، امکان ثبت مستقیم و در لحظه برخی وقایع را نیافته‌اند. لازم است تأکید شود که چنین محدودیت‌هایی، در بستر تصمیمات اضطراری و با هدف صیانت از امنیت ملی و جان شهروندان اتخاذ می‌شود و نمی‌توان از مدیران امنیتی انتظار نادیده گرفتن این مسئولیت را داشت. اما این محدودیت‌ها نباید موجب غیبت کامل روایت مستند از یک رویداد مهم تاریخی شود. پیشنهاد مشخص آن است که دبیرخانه جشنواره، با طراحی بخشی تحت عنوان «روایت‌های ناتمام» یا «روایت‌های بی‌دوربین»، امکان ارائه مستندهایی را فراهم آورد که در روزهای بحران شکل گرفته‌اند اما به دلایل امنیتی یا لجستیکی امکان تولید یا تکمیل نداشته‌اند. این بخش می‌تواند میزبان فیلم‌هایی باشد که هنوز نهایی نشده‌اند، روایت‌هایی که در قالب صدا، متن، عکس یا خاطره به ثبت رسیده‌اند، یا حتی پروژه‌هایی که صرفاً در مرحله تحقیق مانده‌اند. آنچه مهم است، ایجاد فضایی برای تأمل و گفت‌وگوست؛ برای اینکه چرا در لحظاتی که بیش از همیشه به تصویر نیاز داشتیم، امکان تصویربرداری نبود؟ این سؤال نه برای تقصیرگیری، بلکه برای مستندسازی بهتر فردای بحران‌هاست.

اگر «سینماحقیقت» بخواهد آرشیوی زنده از روزگار خود باشد، باید جا برای روایت‌های ناتمام نیز باز کند؛ چرا که ناتمام بودن برخی روایت‌ها، نه ضعف مستندساز، که گاه پیامد شرایطی است که باید درباره آن فکر و گفت‌وگو کرد. این یادداشت دعوتی است برای ورود به مرحله‌ای تازه از گفت‌وگوی صریح و حرفه‌ای میان مدیران جشنواره و بدنه مستندسازی کشور. اکنون که فرصت برنامه‌ریزی برای دوره نوزدهم مهیاست، چه بهتر که نقدها نه در گفت‌وگوهای پشت‌صحنه، بلکه در فضایی علنی و مشفقانه مطرح شوند. «سینماحقیقت» اگر بخواهد «حقیقت» را زنده نگاه دارد، باید پیش از هر چیز، گوش سپردن به صداهای متفاوت را تمرین کند.

تهیه‌کننده ایرانی نامزد دریافت جایزه

«پاپایا» به تهیه‌کنندگی حامد عزیزی، کارگردانی عرفان احتشامی و نویسندگی فاطیما اباحمزه، در نهمین دوره جشنواره بین‌المللی فیلم نالیوود تورنتو حضور یافت و نامزد جایزه بهترین تهیه‌کننده بین‌المللی شد.

این جشنواره که مورد تایید آکادمی جوایز کانادا (اسکار کانادا) است، با تمرکز بر تنوع فرهنگی و سینمای آفریقا و دیاسپورا برگزار می‌شود.

«پاپایا» داستان ارزش واقعی زن در خانواده و تاثیر مثبت آن بر جامعه را روایت می‌کند.

این دوره جشنواره از ۶ تا ۱۳ سپتامبر ۲۰۲۵ برگزار می‌شود و با حضور شرکت‌هایی مانند Netflix و Amazon Prime همراه است. از بازیگران فیلم می‌توان به علیرضا اوسیوند، آزیتا ترکاشوند و سپنتا شاهرخی اشاره کرد.

صباخبر

معرفی شورای سیاستگذاری جشنواره فیلم کوتاه

نخستین جلسه شورای سیاستگذاری چهل‌ودومین جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران برگزار شد. اعضای شورای سیاستگذاری جشنواره فیلم کوتاه تهران در نخستین جلسه که در سازمان سینمایی برگزار شد، به بررسی مفصل اهداف و رویکردهای این دوره جشنواره پرداختند.

شورای سیاستگذاری چهل‌ودومین جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران را (به ترتیب حروف الفبا) محمد احسانی، حجت‌الله ایوبی، علیرضا تابش، مریم جلالی، بهروز شعیبی، محمدمهدی عسگرپور و سیدمحمدصادق موسوی تشکیل می‌دهند که با احکام جداگانه‌ای از سوی رائد فریدزاده معاون وزیر، رئیس سازمان سینمایی و رئیس شورای سیاستگذاری جشنواره، منصوب شده‌اند.

چهل‌ودومین جشنواره فیلم کوتاه از ۲۷ مهر تا ۲ آبان امسال به دبیری بهروز شعیبی در تهران برگزار می‌شود.

مهر

گفت‌وگو با علی‌اکبر ثقفی، تهیه‌کننده فیلم سینمایی «وحشی»

سینمای اجتماعی مرده است

علی‌اکبر ثقفی، تهیه‌کننده فیلم سینمایی «وحشی» که از ۱۶ خرداد روی پرده رفته است، درباره شرایط اکران این فیلم گفت: دو روز قبل از شروع جنگ، ما فیلم‌مان را اکران کردیم، اما به دلیل شروع حملات رژیم صهیونیستی، اینترنت قطع شد و تبلیغات ما در فضای مجازی عملاً بی‌فایده شد. در زمان جنگ خیلی زیباست که چراغ سینماها روشن باشد، اما افراد زیادی در این ۱۲ روز از تهران خارج شدند و طبیعتاً مخاطبان خیلی کمی به سالن‌های سینما می‌رفتند. فیلم ما و بقیه فیلم‌های در حال اکران هم از این بابت ضربه اساسی خوردند. مسلماً اگر می‌دانستیم شرایط این‌گونه است، فیلم‌مان را اکران نمی‌کردیم، اما کسی از آینده خبر ندارد. او درباره حمایت سازمان سینمایی از فیلم‌هایی که در این دوره اکران شدند، گفت: سازمان سینمایی تصمیم گرفته اکران فیلم‌هایی را که در زمان جنگ اکران شدند با سرگروهی ادامه دهد و حمایت‌هایی از فیلم‌ها داشته باشد تا ضررشان تا حدی جبران شود. ثقفی در ادامه به وضعیت سینمای اجتماعی اشاره کرد و گفت: سینمای اجتماعی به نظر من مرده است و ما در حال تشییع آن هستیم. سینما امروزه قائم به صنعت و گیشه است. اگر بهترین فیلم‌های اجتماعی هم اکران شوند، سینماداران به آن‌ها سانس نمی‌دهند. وقتی فیلم کمدی ۵۰۰ سالن دارد و فیلم اجتماعی فقط ۲۰ سالن آن هم ساعت ۱ ظهر، زور سینمای اجتماعی به سینمای کمدی نمی‌رسد. او افزود: سیاست‌گذاران، شورای صنفی نمایش، کانون کارگردانان و کانون تهیه‌کنندگان باید بررسی کنند که به فیلم‌های اجتماعی هم سانس مناسب تعلق بگیرد. مثلاً بگویند که ۱۰ سالن به این فیلم‌ها سانس خوب بدهند. ثقفی با اشاره به تبلیغات سنگین برخی فیلم‌ها گفت: فیلم‌های پرفروش هم در فضای مجازی و شبکه‌های ماهواره‌ای نزدیک به ۱۰ تا ۲۰ میلیارد تومان هزینه تبلیغات می‌کنند. طبیعتاً فیلمی که ۱۰ میلیارد خرج تبلیغش شده باید ۳۰ میلیارد فروش داشته باشد تا برگردد. او همچنین به سرخوردگی فیلمسازان جوان اشاره کرد و گفت: کسی که در سینما مدیریت می‌کند باید اول عاشق سینما باشد. خیلی از جوانان با تمام آرزو فیلم‌شان را در هنر و تجربه اکران می‌کنند و طبیعتاً فروشی برایشان حاصل نمی‌شود. من کسی را سراغ دارم که خانه‌اش را فروخته تا فیلم بسازد. وزارت فرهنگ باید از فیلم اولی‌ها حمایت کند.

مهر

سومین ماموریت برای «نگهبانان قدیمی»

شارلیز ترون با تأیید تولید قسمت سوم فیلم «نگهبانان قدیمی»، این قسمت را جذاب‌تر از دو نسخه پیشین توصیف کرد. او گفت پایان باز قسمت دوم نشان می‌دهد که ماجراهای این گروه ادامه‌دار خواهد بود. ترون که برای بازی در این مجموعه تحسین شده، صحنه‌های اکشن را مهم‌ترین ویژگی فیلم دانست و از سکانس هلی‌کوپترسواری به‌عنوان صحنه محبوبش یاد کرد: آن صحنه معلق بودن از هلی‌کوپتر را خیلی دوست دارم، اما همان‌جا تصمیم گرفتم دیگر سراغ بدلکاری نروم! او افزود: صحنه کوتاه بود اما از نظر روانی بسیار سخت. دو هفته قبل از فیلم‌برداری کنار خلبان بودم و محوطه را بررسی کردیم. ترون همچنین گفت فیلمنامه طوری نوشته شده که امکان ساخت قسمت‌های بعدی را فراهم می‌کند: احتمالاً بعد از یک توقف کوتاه، قسمت سوم را شروع می‌کنیم. کارگردانی قسمت دوم برعهده ویکتوریا ماهونی بود و احتمال دارد او در قسمت سوم نیز همکاری کند. نتفلیکس هنوز ساخت این قسمت را به‌طور رسمی تأیید نکرده است.

صباخبر

براد پیت و تام کروز همبازی می‌شوند

براد پیت اعلام کرده احتمالاً دوباره با تام کروز همبازی خواهد شد، اما شرط اصلی‌اش این است که داستان فیلم روی زمین اتفاق بیفتد و نیازی به بدلکاری‌های خطرناک نباشد. او در مصاحبه‌های اخیر درباره فیلم جدیدش «فرمول وان» گفته: «حوصله ندارم از ارتفاع چند صد پایی از هواپیما آویزان باشم و باد به صورتم بخورد! اگر با تام فیلم بسازم، دوست دارم داستان روی زمین باشد. پیت ابراز امیدواری کرده که تهیه‌کنندگان بتوانند فیلمنامه‌ای جذاب ارائه کنند تا فرصتی برای همکاری دوباره این دو ستاره فراهم شود. این دو پیش‌تر در سال ۱۹۹۴ در فیلم «مصاحبه با خون‌آشام» به کارگردانی فرانسیس فورد کاپولا بازی کرده‌اند؛ فیلمی بر اساس رمان کلاسیک دراکولا که موفقیت زیادی داشت. با وجود پیشنهادهای متعدد، تاکنون فیلم دیگری با حضور هر دو ساخته نشده است. فیلم «فرمول وان» تازه‌ترین اثر پیت است که جوزف کاسینسکی آن را کارگردانی و جری بروکهایمر تهیه کرده است.

صباخبر